

III. kongres jugoslovanskih folkloristov

Naš letošnji kongres bo v Celju v dneh od 6. do 10. septembra 1965. Za plenarna zasedanja sta določeni témi: 1. *Problemi razvoja folklorne v sodobnem življenju*, 2. *Arhaični elementi v spautbenih običajih*. Razen tega bodo zasedanja po naslednjih sekcijah: 1. za *etnomuzikologijo* (Odnos med ritmom teksta in ritmom melodije), 2. za *ljudsko pripovedništvo* (Vprašanje klasifikacije ljudskih pravljic in pripovedk v Jugoslaviji), 3. za *ljudsko poezijo* (Problemi terminologije in klasifikacije), 4. za *ljudsko dramatiko* (Problemi raziskovanja dramskih elementov v folkloru) in 5. za *ljudski ples* (Proble-

mi terminologije ljudskih plesov).

Rok za prijavo referatov je 15. februar 1965, tekst s povzetkom je treba predložiti do 1. maja 1965 (za glavni témi največ 6 strani, za sekcije največ 3 strani). Prijave za udeležbo se sprejemajo do 1. julija 1965 (Slovensko etnografsko društvo, Ljubljana, Wolfova 8/II).

Na začetnem sestanku 6. septembra bosta po oficialnem delu dve predavanji (z diapozitivi) predstavili udeležencem pokrajino kongresa (Savinjsko dolino in Kozjansko), 8. septembra pa je predviden tudi celodnevni izlet v kulturno-zgodovinsko in etnografsko zanimivo okolico Celja.

Čast in dolžnost

Odkar je zrasla Zveza folkloristov Jugoslavije z republiški društvi kot svojimi koreninami, se je zvrstilo že enajst folklorističnih kongresov izmenoma po republikah. V letu 1965. prihaja Slovenija v drugič na vrsto v tej izmeni kot organizator kongresa. Za kongresom v Celju bo sledil neposredno v Velenju II. mednarodni simpozij o delavski pesmi. Česa naj si želimo in kaj naj storimo še posebej v tem našem kongresnem letu?

Raziskovanje ljudske duhovne kulture je v Jugoslaviji na splošno zastalo za klasično etnografijo, ki se ukvarja z materialno kulturo. Večina folklorističnih inštitutov pri nas je zrasla v potojnih letih, nekaj desetletij za etnografskimi ustanovami. Zato ni čuda, da kaže tudi Zveza folkloristov marsikje še znake otroških boleznih. Vendar je storila že veliko prav v tem, da je povezala preko kongresov in posvetovanj folkloristične delavce vse Jugoslavije

in dala sama razne pobude za sistematiko in metodo skupnega dela. Tudi kongresi sami postajajo od leta do leta solidnejši po disciplini dela in odstotku pomembnejših prispevkov. Kot tehnični organizator kongresa bo Slovensko etnografsko društvo imelo možnost, da znova prilegne kongresne vajeti in skuša napraviti korak naprej na skupni poti. Predosem pa bi moralo čim več naših strokovnjakov iz raznih panog nastopati na tem kongresu s čim tehtnejšimi prispevki, bodisi pri temah za plenarna zasedanja, bodisi pri delu po sekcijah. S tem bo slovenska folkloristika ne le pridobila na ugledu pred jugoslovansko javnostjo, temveč tudi dosti pripomogla k rasti strokovnega dela v skupnem jugoslovanskem okviru. Doslej namreč smo se Slovenci dela v tem okviru vse premalo aktivno udeleževali, naše oči so se dostikrat rajši obračale v druge smeri.

Valens Vodusek

Pet letnikov našega Glasnika

Oktobra 1956 je Inštitut za slovensko narodopisje SAZU poslal v svet prvo številko našega »Glasnika«. Tedaj mu je upravnik inštituta, rajni dr. Ivan Grafenauer, napisal na pot naslednje besede:

Ko so pretekla leta prihajali v naš inštitut odgovori na vprašalnice, neredko prav skrbni in umni, se je budila v nas vprašalcih vedno česče misel in želja, da bi razmerje do naših voljnih sodelavcev iz dolgočasno sebičnega daj — daj spremenili v pristrčneje osebno dam — daj. To hočemo zdaj poskusiti s temle četrtletnikom, želeč, da bi nam ta ali oni zlasti naših mladih priložnostnih pomočnikov sčasoma dozorel v samostojnega strokovnjaka in znanstvenega tovariša sodelavca.

Svojo nalogo je opravljal »Glasnik« z različno srečo. Nič kaj prijetno ni bilo, da je moral zaradi denarnih težav že s koncem prvega letnika menjati gospodarja. Prevzelo ga je Slovensko etnografsko društvo, ki na njegovi usmerjenosti ni ničesar spreminjalo. Toda tudi društvo se je ves ta čas otepal s podobnimi težavami. Vzdržalo je. Glasnika namreč naše slovenske etnografske ustanove ne morejo pogrešati. Naj tu samo spomnimo, da je Glasnik omogočil izvedbo 9 anket, ki so dale vsega upoštevanja vredno gradivo Inštitutu za slovensko narodopisje (4 vprašalnice), Glasbeno narodopisnemu inštitutu (3 vprašalnice), Slovenskemu etnografskemu muzeju (1 vprašalnica), sekciji za zgodovino umetnosti SAZU (1 vprašalnica).

Mimo tega je skušal biti Glasnik ves ta čas vez med našimi etnografi, najsi jim je etnografsko delo poklic ali samo ljubiteljstvo. Posredoval jim je informacije, ki jih drugod ni brati, in jim omogočal objavljanje in branje drobnih strokovnih prispevkov, ki bi drugod utonili ali pa sploh ne našli mesta. Tudi za naprej bomo skušali skromni prostor izkoristiti kar se da smotno in v zgoščeni obliki nuditi čim več mogoče. Vprašalnice bodo slejkoprej morale najti streho v Glasniku, toda tudi Glasnik sam naj ostane branja vreden. Pomagajte nam pri tem!

Društvene novice

— Na občnem zboru izvoljeni *društveni odbor* za leto 1964-65 je sestavljen takole: predsednik dr. Valens Vodušek, podpredsednik dr. Milko Matičetov, tajnica dr. Zmaga Kumer, blagajnica Fanči Šarf, odborniki: dr. Radoslav Hrovatin, ing. arch. Vlasto Kopač, Boris Kuhar, Tone Ljubič, Drago Predan, prof. Leopold Stanek, Pavla Štrukelj, dr. Sergij Vilfan, Nadzorni odbor: dr. Niko Kuret, Jože Stabej, Anton Stupica.

— Da bi bili o razpravah in sklepih rednega občnega zbora našega društva obveščeni tudi tisti člani, ki niso bili navzoči, je novi odbor sklenil, da se ne bo omejil samo na poročilo v Glasniku, kakor je bila doslej navada, ampak je razposlal tudi posebno okrožnico. V njej je še zlasti opozoril na tiste probleme etnografije, pri katerih je posebej pomembna pomoč članov na podeželju.

— Prihodnji, 12. kongres Zveze društev folkloristov Jugoslavije bo septembra 1965 v Sloveniji in sicer v Celju. Upravni odbor našega društva je na 11. kongresu Zveze septembra 1964 v Novem Vinodolu sprejel odgovorno nalogo, da organizira ta kongres, kot mu je pripadla 1959., ko smo imeli kongres na Bledu. V Novem je bil izvoljen, kakor znano, za predsednika Zveze v novem poslovnem letu dr. Valens Vodušek, ki torej nosi letos breme dvojnega predsedstva.

— Prva seja upravnega odbora našega društva (22. oktobra 1964) je sklepala med drugim o ljubljanskih predavanjih društva v novem poslovnem letu. Za zdaj so predvidena predvsem poročila o važnejših mednarodnih srečanjih, ki obetajo sprotne koristne diskusije (B. Kuhar — Moskva, M. Matičetov — Atene, R. Hrovatin — Nikšić). Predavanja bodo ob četrtkih ob 17 v prostorih Glasbeno narodopisnega inštituta (Wolfova 8/II). Društvo bo priredilo večer novih etnografskih filmov naših inštitutov, za podeželje pa naj bi sestavilo celovečerni spored etnografskih filmov slovenskih filmskih hiš (Triglav, Viba).

— S predavanjem o svojih vtisih z mednarodnega kongresa za etnologijo in antropologijo v Moskvi avgusta 1964 je ravnatelj Boris Kuhar dne 12. nov. 1964 začel vrsto letošnjih sestankov našega društva v Ljubljani. Spriču obširnega kongresnega sporeda se je moral on — kakor pač vsak udeleženec tega velikanskega kongresa — omejiti le na nekaj sekcij in je poročal tudi le o njih. O etnografiji sodobnosti se je razvila na sestanku živahna

diskusija. — Dne 17. dec. 1964 je predaval univ. asistent Branko Perko o vtisih iz Indije.

Iz ustanov

Oddelek za etnologijo na filozofski fakulteti ljubljanske univerze

— V zimskem semestru 1964-65 se je na oddelek vpisalo 25 novih slušateljev, od teh je 10 »čistih« etnologov (pod A), 14 pa jih ima etnologijo kot stranski predmet (B). Vseh slušateljev je na oddelku zdaj 45 (od teh 17 »čistih« etnologov).

— V velikih počitnicah 1964 so slušatelji pod vodstvom predstojnika stolice, univ. doc. dr. Vilka Novaka, opravili 14-dnevno prakso. Odšli so na terensko delo v okolico Vač, kjer so si ogledali vasi: Kleinik (nekaj prav zanimivih lesenih hiš s črnimi kuhinjami in gospodarskih poslopij), Potok (Hrastje), Ržišče, Spodnje in Zgornje Slivno, Cirkuše, Laze, Kandrše, Boltijo, Vovše (Cvetež) ter Vače same. Ker so ljudje poleti večidel na polju, je terensko raziskovanje v tem času težavnejše. Studentje so bili vezani na to, kar so sami videli (stavbarstvo, orodje, motranja oprema, črne kuhinje). Delo je potekalo skupinsko in individualno, Udeleženci so izpolnili tudi vprašalnico za Etnološki atlas Jugoslavije.

Inštitut za slovensko narodopisje SAZU v Ljubljani

— Sistematično zbiranje pripovednega bogastva Rezije je postalo v zadnjem času v hvalevredni mieri glavno torišče oddelka za ljudsko slovnost. Dr. Milko Matičetov se je s tem namenom mudil leta 1964 trikrat dlje časa v Reziji ter posnel na magnetofonski trak obilico ljudskih pripovedi, ki bodo ob svojem času — urejene in priobčene — po pravici vzbudile pozornost vseh raziskovalcev pripovednega blaga.

Glasbeno narodopisni inštitut v Ljubljani

— V sodelovanju z Inštitutom za slovensko narodopisje SAZU je priredil inštitut kompleksno snemanje »steljeraje« v Mežiški dolini, kakor jo poznamo iz opisa rajnega dr. Fr. Kotnika. Po posredovanju domačina, prof. Luke Kramolca in s privoljenjem gozdne uprave so domačini v Sentanêlu priredili »steljerajo« prav »po starem« (s kleščenjem stoječega drevja) in z vsemi zabavami, ki so združene s tem opravilom. (Zanimivo poročilo objavljamo posebej.) Ekipa je prinesla v Ljubljano dokaj magnetofonskih in fotografskih posnetkov ter celo kratek

film. Tako se bo ohranila v spominu ta zanimiva delovna šega, ki se je že skoraj povsem opustila.

— Z letošnjo jesenjo je RTV Ljubljana uvedla razveseljivo novost: oddaja pristne slovenske ljudske glasbe. Zvočne posnetke in spremno besedo pripravljajo sodelavci Glasbeno narodopisnega inštituta v Ljubljani. Oddaja je dvakrat na mesec ob ponedeljskih zvečer na II. programu, ponovitev pa naslednji teden v sredo popoldne na I. programu. Tako se bo do poletja zvrstilo nekako 18 oddaj, ki bodo na poljuden način seznanjale poslušalce z ljudsko pesmijo, kakor še živi v našem podeželju, spremljajočo človeka na poti od rojstva do smrti in skozi vse letne čase.

— Mladinski aktiv na Tehniški srednji šoli v Ljubljani se je obrnil na Glasbeno narodopisni inštitut s prošnjo za nekaj predavanj v okviru mladinskih ur, češ da si želijo dijaki ob pridobivanju strokovnega znanja razširiti tudi splošno kulturno obzorje. Sodelavci inštituta so tej želji z razumevanjem ustregli in v raznih oddelkih šole predavali o naši ljudski pesmi, instrumentih in plesih ter sproti ponazarjali besedo z zvočnimi posnetki in filmom.

Slovenski etnografski muzej v Ljubljani

— Slovenski etnografski muzej je izvedel poleti 1964 obsežna monografska etnografska raziskovanja vasi okrog Škocjana pri Turjaku. V juniju je bila na tem terenu tudi večja ekipa, sestavljena iz kustosov muzeja in študentov etnografije ter arhitekture. Na istem terenu je leta 1948 raziskovala prva raziskovalna ekipa ljubljanskega etnografskega muzeja, ki jo je vodil takratni ravnatelj Boris Orel. Že takrat je ta ekipa zbrala bogato gradivo, številne zapiske in tudi mnogo predmetov. Etnografski muzej je sedaj dopolnjeval ta raziskovanja, predvsem pa še raziskoval vse spremembe, ki so se dogodile v ljudski kulturi teh krajev od l. 1948 do danes. Tudi letos je muzej na tem terenu zbral številne etnografske predmete, mnogo podatkov ter dokumentiral okrog 20 objektov ljudske arhitekture ter posnel še film o izdelovanju zobotrebecv in ljudskem lovu. Rezultati raziskovanj bodo še konec leta 1965 prikazani na posebni razstavi v Slovenskem etnografskem muzeju, kasneje pa tudi obdelani v posebni publikaciji. Raziskovanja vodi ravnatelj SEM Boris Kuhar.

— Terenske raziskave Slovenskega etnografskega muzeja poleti 1965 na območju Vitanja so natančneje opozorili na etnografsko problematiko gozdnih delavcev, ki so se oblikovali kot posebna plast na območju nekdanjih fevdalnih kompleksov

na Pohorju v drugi polovici 19. stoletja, v zvezi z gospodarsko preobrazbo tamkajšnjih gozdnih področij. Gozdni delavci kot posebna družbena plast so se ohranili vse do obdobja po osvoboditvi, ko so se v procesu socialistične izgradnje v bistvu izenačili z drugimi našimi delavci. Ugotoviti ta razvoj v poglavitnih prvinah, ga obdelati in predstaviti na večji občasni razstavi, je načrt Slovenskega etnografskega muzeja. V ta namen se je izoblikovala manjša delovna skupina, ki je letos nadrobno zagrabila delo na terenu. Tako je danes v celoti zbrano ustno izročilo, likovna dokumentacija in predmetno gradivo za območje Lukanje, večidel pa tudi za območje Rakovca. To delo se bo nadaljevalo in zaključilo pozimi 1964/65 in spomladi 1965, ko se bo zbralo gradivo tudi za območje Močnika. Tedaj bo odprta občasna razstava z delovnim naslovom Gozdni delavci na južnem Pohorju, ki bo nato potovala po nekaterih večjih krajih Slovenije. Raziskovanje vodi dr. Angelos Baš, višji kustos SEM.

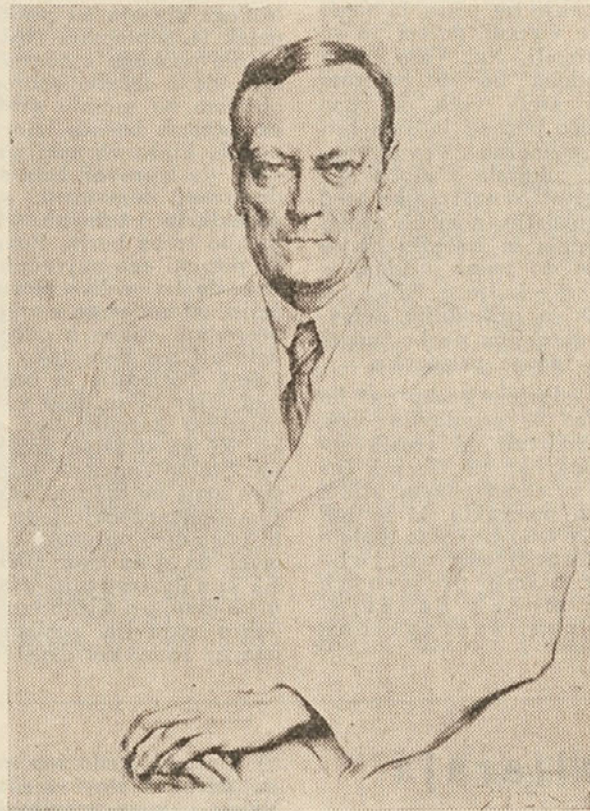
Osebnosti

— Za častnega člana International Society for Folk Narrative Research je bil izvoljen na kongresu v Atenah septembra 1964 zdaj že rajni akademik prof. dr. Ivan Grafenauer. Častno članstvo v vrhunski organizaciji raziskovalcev ljudskega pripovednega slovstva je bilo izredno, a zaslužno priznanje nestorju naših narodopiscev, hkrati pa priznanje slovenskemu narodopisju sploh, ki si je prav po njegovi zaslugi v zadnjih letih utrlo pot v mednarodne znanstvene kroge.

— Na ustanovni skupščini International Society for Ethnology and Folklore v Atenah 4. decembra 1964 sta bila v priznanje za dolgoletno vidno sodelovanje v predhodnici nove Society, v nekdanji CIAP (Commission internationale des arts et traditions populaires), izvoljena za častna člana med drugimi univ. prof. dr. Milovan Gavazzi in univ. prof. dr. Branimir Bratanić, oba iz Zagreba. Naše prisrčne čestitke!

— Filologi in zgodovinarji so botrovali nastajanju mlade narodopisne vede, pozneje so se jim pridružili tudi geografi. Med le-timi se je na Slovenskem proslavil vodilni slovenski geograf, akademik, univ. prof. dr. Anton Melik, s prvo znanstveno razpravo o našem kozolcu (Kozolec na Slovenskem. RZD 10, 1931). Zato se ga ob njegovi 75-letnici z najboljšimi željami spominjamo tudi narodopisci!

Ivan Grafenauer

Ustanovitelja in zvestega sodelavca našega lista, častnega člana našega društva, akademika prof. dr. Ivana Grafenauerja, upravnika Inštituta za slovensko narodopisje in tajnika razreda za filološke in literarne vede SAZU, ni več med nami! V svojem petinosemdesetem letu starosti nam je zjutraj dne 29. decembra 1964 nepričakovano ugasnil. Na starega leta dan pa smo ga spremili k zadnjemu počitku na ljubljanske Zale.

Ob odru v preddverju žal se je od rajnika poslovil v imenu Slovenske akademije znanosti in v imenu Slavističnega društva akademik dr. Bratko Kreft, v imenu ožjih sodelavcev in Slov. etnografskega društva pa mu je ob odprtem grobu spregovoril dr. Milko Matičetov:

Rajnik, od katerega se danes poslavljamo, je svojo znanstveno pot začel kot dialektolog, s pretresom svojega domačega govora na skrajnem severozahodnem robu slovenskih jezikovnih tal, »tam čjer teče bistra Zila«. Ob kasnejšem poklicnem delu, ko za pouk slovenske književne preteklosti po lastnih izjavah večkrat ni imel kaj vzeti v roke, se je sam lotil izdelave potrebnih pomagalk. Prenekaterokrat je na tem polju moral orati ledino. Leta 1940 je dosegel starostno mejo, ko človek lahko »izpreže« alj — po Ciceronovo — nastopi svoj »otium cum dignitate«. Profesor Grafenauer pa kakor da je takrat doživel še eno pomlad v svojem znanstve-

no-raziskovalnem delu. Podaril nam je res bogato »cvetje v jeseni«. Kakor da so nepričakovano privrele na dan nakopičene moči, in to na področju, ki se ga je bil tudi že prej dotaknil, vendar le bolj obrobno. To novo izbrano področje — slovensko narodopisje — mu je bilo očitno najbolj pri srcu, ko mu je pa neomejeno posvetil svoja prosta leta, dobri dve desetletji. Na tem področju je daleč prekosil svoje koroske rojake Urbana Jarnika, Matijo Majarja Ziljskega, Janeza Šajnika in Franceta Kotnika in odločno nadaljeval delo Streklja, Murka in Glonaria, združujoč izkušnje in nauke vseh treh.

Dragi naš »profesor« ali »očec« Ivan Grafenauer! Zapuščate nas ob prav takih vremenskih pogojih, kot ste jih ne dolgo tega sami preučevali v zvezi z mikavno zgodnico z vzhodnega alpskega prostora. Vendar vedite, da vaši duhovni dediči ne bodo posnemali gorjanov, da bi vas hranili nekje na pètru in samo tjalje do prve vigradi, potem pa za zmerom pokopali. Ne! Vaša blaga človeška podoba bo za zmerom shranjena v srcih vseh, ki smo vas imeli srečo poznati in vam biti blizu; vaša neizmerna delovna vna, ki je pač izhajala iz globokega čuta odgovornosti znanstvenika pred narodno skupnostjo, nam bo svetel zgled; vaša dela in izsledki pa so tako in tako že trdno vzdani v stavbo slovenske kulture. Nihče izmed sedanjih in prihodnjih delavcev na tem stavbišču ne bo mogel shajati brez vašega prispevka.

Ob vašem odprtem grobu naj bo izrečeno samo še zagotovilo tega, kar ste pričakovali od svojih sodelavcev in na kar ste jih ves čas pripravljali v neposrednem stiku, ob strokovnih pomenkih, ki so bili navdahnjeni z vašo človeško toploto in pravim tovarištvom: obljubljam, da bomo po svojih skromnih močeh nadaljevali od vas zastavljeno delo!

Občni zbor Slovenskega etnografskega društva

V domačem in hkrati popolnoma strokovnem okolju, pod gostoljubno streho lesene kmečke hiše škofje-loškega muzeja na prostem so se v petek 11. septembra 1964 zbrali člani Slovenskega etnografskega društva, da z občnim zborom naredijo obračun za minulo poslovno dobo in načrt za bodoče leto. Po formalnostih, ki so ob taki priliki v navadi, je upravni odbor poročal o društveni dejavnosti, o doseženih uspehih in o težavah, s katerimi se je bilo treba boriti. Pokazalo se je, da pomeni eno največjih težav dejstvo, da živi veliko članov na podeželju, od koder ne morejo imeti neposrednih stikov z odborom in sodelovati pri delu tako, kot bi bilo želeli. Posledica je pasivnost tudi tam, kjer bi se dalo z dobro voljo marsikaj narediti npr. pri Glasniku, ki ga društvo izdaja že vrsto let. Stalne finančne težave — društvo zanj ne dobiva nobene dotacije — onemogočajo listu večji obseg in bogatejšo opremo, to pa spet pomeni, da si ne more privoščiti daljših in z ilustrativnim gradivom podprtih člankov. Kljub temu pa še kar dobro opravlja poslanstvo, ki ga ima ne samo kot društveno glasilo,

ampak tudi kot posrednik med informatorsko mrežo po Sloveniji in etnografskimi ustanovami v Ljubljani. Vprašalnice, ki jih objavlja, so raziskovalcem velika pomoč pri zbiranju gradiva in podatkov. Zanj se zanimajo etnografi drugih naših republik, naročnike pa ima tudi v inozemstvu. Uredništvo bi si želelo le, da bi bilo med sodelavci več članov kot doslej.

Razprava po poročilih je bila zelo živahna. Sklenjeno je bilo, naj novi odbor poskusi doseči tesnejše sodelovanje s člani zunaj Ljubljane na ta način, da bi si postavil delovni program, ki bo obsegal aktualne probleme naše etnografije. Znano je npr., da segajo turistična društva v večji meri kot doslej po folklori, ki naj kot atraktivna točka privedev privabi tuje in domače goste. Iz komercialnih in turističnih razlogov se v našem podeželju poživljajo in obnavljajo razni ljudski običaji, včasih bolj, drugič manj posrečeno, navadno pa brez strokovnega nasveta etnografov. Potrebno bi bilo, da se nekdo posebej zavzame za ta pojav sodobnega življenja in poskrbi, da vredni ljudski običaji ne zamro in se ne popačijo. Etnografske raziskovalne ustanove imajo povsem drug namen.

Steljeraja

Na pobudo prof. Kramolca smo se v začetku oktobra podali v Senčanel (uradno Spodnja Jamnica), da bi prisostvovali »steljeraji«, običaju pripravljanja stelje.

Ob prvem svitu gospodar zakuri v gozdu večji ognj, da se ob njem zberejo steljerajci, ki so mu obljubili pomoč pri delu. Najprej se malo okrepčajo, potem pa jim vrtgospodar razdeli delo in pokaže, kje bodo to leto klestili. Nekaj jih pripne na noge »kremplje«, nakar prav urno splezajo na drevo in prično klestiti. Drugi, dekleta in možje, pobirajo veje in jih nalagajo na voz, skupina domá pa na podu reže veje v steljo. Nekateri s koso kosijo vresnico ali bolje kopljejo resje in travo, da je stelja boljša. Včasih so fantje, da bi dokazali svojo spretnost, odsekali smreki vrh in nato s stojo na glavi dobrih 15 metrov nad zemljo vzbujali občudovanje deklet. Danes navadno z motorno žago podro drevo in ga potem na tleh oklestijo.

Delajo do mraka, vmes pa imajo ob desetih mavo južino, malico: prekajeno meso s hrenom, ržen kruh, potico, zježen mošt (tak, ki je že zavrel). Za južino dobé samó juho z mesom, kruh, potico, pijačo. Po južini radi koga »poróljajo« — tlačijo drug drugemu za srajco, blu-

zo, hlače ali krilo šop, trave ali resja, smrekov storž (nekaj, kar pač bode) — temu pravijo še, da koga nabulajo. Pri tej igri vsi radi sodelujejo, posebno dekleta, ki rada skupaj »poróljajo« kakšnega fanta in so pri tem zelo spretna, močna, nagajiva, včasih fantu celo slečejo hlače. Pri »rolanju« so veseli, smejejo se in podžigajo drug drugega.

Ko pade mrak, se vsi delavci zbero pri ognju na robu gozda (šele takrat smo opazili, da se jih je nabralo pravzaprav veliko — kakih 52) in fantje zapojejo nekaj domačih pesmi (pijače seveda ne manjka). Medtem gospodinja s pomočjo 3-4 pomočnic pripravlja večerjo.

Ko se popolnoma zmračí, si doma v kuhinji umijejo smolnate roke. Brž ko je kateri umit, ga drugi namaže s sajami ali čem podobnim. Tako smo bili vsi po vrsti kmalu črni. Šele ko se vsi dobro nasmeyejo, se lahko vsakdo v miru umije. Potem posedejo k večerji. Za mavo južino ali predjed je »fízola« — fízol v solati in eno leto star kuhan sir pa odličan ržen kruh. Za večerjo pride na mizo juha, meso, krompir, solata, kompot, pijača — vsega je veliko.

Vsi težko čakajo konec večerje zaradi zabave in iger: gospodar vrže po kuhinji debelo, z milom namazano repo (da je bolj spolzka) in fantje se borijo zanjo. Tisti, ki

se mu posreči pobrati repo in jo med vrskanjem dvigniti nad glavo, je zmagovalc in ima posebne pravice za ves večer. Tudi dekleta podobno preizkusijo svojo spretnost. Zmagovalcu in zmagovalki svečano z godbo izročijo darilo: fantu izroči domača hči steklenico »šnop-sa«, na kateri je smrekov koš — smrečica, okrašena s cvetjem, piškoti, cigaretami, zmagovalki pa domači sin pogačo z borovim vršičkom, okrašenim z bonboni, piškoti, čokolado. Nato ta dva para zaplešeta; pri plesu držita zmagovalca vsak svoje darilo v roki. Potem zaplešeta skupaj še zmagovalca in tako začneta ples; sedaj lahko zaplešejo tudi drugi.

Ples in zabava trajata skoraj do jutra, ko se steljerajci, veseli in razposajeni, vračajo domov.

Pri steljeraji kmetje radi sodelujejo. Delo je res težko, toda večer, ki ga po delu preživijo skupaj, jim pomeni mnogo in je napor kmalu pozabljen. Še dolgo potem govorijo o »rolanju«, o plesu, o zabavi.

Steljeraja odмира. Novi predpisi o varstvu gozdov prepovedujejo tak način pridobivanja stelje. Za našo steljerajo je bilo izdano posebno dovoljenje. Na filmu, magnetofonskem traku in fotografiskih posnetkih smo zadnji hip oteli pozabljenju lepo staro delovno navado.

J. St.

lahko kvečjemu svetujejo, kaj več pa presega okvir njihovega dela. Zato je bilo na običnem zboru Slovenskega etnografskega društva sklenjeno, naj bi novi odbor pripravil sestanek, na katerem bi se z zastopniki kulturo-prosvetnih forumov, Turistične zveze in Zveze kulturnoprosvetnih organizacij pomnili glede ustanovitve posebnega delovnega mesta za probleme folklorne v turizmu. Izkazalo se je namreč, da so turistična društva velikokrat v zadregi in ne vedo, na koga naj se obrnejo. Naloga društva je, da prav tu priskoči na pomoč. Člani društva, ki živijo v podeželju, naj bi sproti obveščali o prireditvah, ki imajo na sporedu kaj folklorne, da bi društvo po potrebi lahko pravočasno poslalo svojega svetovalca. S tako konkretno nalogo se bo društvo tudi notranje okrepilo. Da bi bilo delo lažje, je bilo sklenjeno, naj bi se člani oddaljenih krajev po potrebi posebej sestajali, če to želijo in če ne morejo prihajati na društvene sestanke v Ljubljano. Uspela predavanja v društvu naj bi ne bila enkratni dogodek, ampak naj bi jih ponovili v nekaterih večjih krajih Slovenije. Tudi prihodnji občni zbor, po možnosti združen s strokovnim posvetovanjem, ne bo v Ljubljani, ampak v Celju. Razen tega čaka društvo v prihodnjem letu še posebna, velika

naloga — organiziranje kongresa Zveze jugoslovanskih folkloristov, ki je vsako leto v drugi republiki, v letu 1965. pa je zanj na vrsti Slovenija.

Potem ko so udeleženci občnega zbora pretresli še razne možnosti za vsebinsko obogatitev Glasnika, je delovno predsedstvo zaključilo razpravo. Po razrešnici so bile volitve, ki so pomenile zaupnico dosedanjemu odboru, saj je bil v celoti ponovno izvoljen.

Občni zbor je izzvenel v željo, da bi se prihodnje leto sestali v enako prijetnem vzdušju in da bi bila bilanca dela vsestransko pozitivna, članom v zadovoljstvo, etnografiji v korist.

Kongres Zveze društev folkloristov Jugoslavije v Novem Vinodolskem

V dneh od 24. do 28. septembra 1964 se je zbralo v rojstnem kraju velikega hrvaškega pesnika Ivana Mažuranića v Novem Vinodolskem okrog sto jugoslovanskih folkloristov in etnografov k svojemu enajstemu kongresu. Kongresa se je udeležilo tudi šestnajst gostov iz Sovjetske zveze, Češkoslovaške, Bolgarije, Madžarske ter Vzhodne in Zahodne Nemčije. V petih dneh so udeleženci poslušali osemindeset referatov, razdeljenih na več tematskih področij. V prvem je de-

set hrvaških predavateljev izrpnoprikazalo folkloro in etnografijo Hrvaškega Primorja in Kvarnerskih otokov. Z zanimivim prispevkom je bogato gradivo dopolnil dr. Boris Putilov iz Leningrada v svojem referatu »Junackaja pesnja. Marko nahodit sestru« v versijah s Horvaškega Primorja i ostrovov i bylina o Kozarije«. V drugem je devet predavateljev obdelalo »Mažuraniće in ljudsko ustvarjalnost«, v tretjem je devetnajst predavateljev temeljito analiziralo folkloro v delih Vuka Stefanovića Karadžića, pri čemer ne kaže prezreti dejstva, da so pri tej tematiki sodelovali štiri inozemci, in sicer: Jaroslav Markl in Karel Horálek iz Prage, Viktor Gusev iz Leningrada in Ilija H. Konev iz Sofije. Četrto tematsko področje, pri katerem je sodelovalo osemnajst domačih in tujih referentov, se je nanašalo na ljudsko ustvarjalnost ob smrti in na pogrebne običaje. Škoda le, da ni bilo na začetku tega zanimivega etnografskega poglavja nobenega osnovnega referata, na katerega bi se potem oslanjali vsi ostali referati. Le na ta način bi lahko govorili o kompleksni obdelavi tematskega področja. V zadnjem poglavju »Estetika ljudske ustvarjalnosti in današnja umetnost« je sedem predavateljev (med njimi tudi inozemski gostje: Herbert Peukert iz Jene,

Knjige

Zmaga Kumer, *Balada o nevesti detomorilki*. Ljubljana 1965. Str. 127 (= Dela SAZU II/17, Inštitut za slovensko narodopisje 6). Cena din 1900.

Kljub letnici na naslovni strani je to prva izmed publikacij Inštituta za slovensko narodopisje SAZU v letu 1964. Predmet študije je balada, znana v več hrvaških, eni lužiškorsrbski in skoraj sto nemških variantah. Avtorica je zbrala na Slovenskem k poprej znanim 17 še 49 novih variant. Posamezne motive je skrbno analizirala, pokazala na razlike med slovenskimi in tujimi ter odkrila v slovenskih variantah pokrajinske posebnosti. Pomembna so zlasti nova dognanja o razmerju med nemško in slovensko balado. Le-ta priča po svoji vsebini in po svojem napevu, da je precej starejša od nemške.

Boris Orel, *Bloške smuči*. Ljubljana 1964. Str. 185 (= Dela SAZU II/18, Inštitut za slovensko narodopisje 7). Cena 1900 din.

Avtor, žal, ni čakal izida tega svojega dela, ki mu je prineslo čast doktorja znanosti. S svojim obširnim raziskovanjem ljudskega smučarstva na Bloški planoti in v Vidovskih hribih je rešil spomin nanj

prav ob dvanaajsti uri. Opravil je pionirsko delo in določil bloškemu smučanju njegovo mesto med sorodnimi pojavi na domačih tleh in v bližnji sosesčini (na Pohorju in pod Velebitom v Liki), pokazal pa tudi na povezavo z ljudskim smučanjem na evropskem severu tja do Sibirijske. Po Orlovem prepričanju je bloško smučanje dediščina, ki so jo naši slovenski predniki prinesli s seboj iz svojih nekdanjih bivališč na severovzhodu Evrope.

Vinko Möderndorfer, *Ljudska medicina pri Slovencih*. Ljubljana 1964. Str. 439 (= SAZU II, Inštitut za slovensko narodopisje — Gradivo za narodopisje Slovencev 1). Cena 5000 din.

Möderndorferjevo »življenjsko delo« je izšlo šele šest let po njegovi smrti. Skrb za izdajo je prevzel doc. dr. Vilko Novak. Gradivo je razvrstil avtor po medicinski sistematiki in govori nazadnje še o boleznih in zdravljenju domačih živali. Knjiga je prava zakladnica podatkov o ljudskem zdravljenju na Slovenskem. Avtor je znan kot neutrujen zbiralec gradiva in je strnil neštete izpiske iz tiskanih in starih rokopisnih virov ter beležke iz ust svojih številnih poročevalcev iz vse Slovenije. Z Möderndorferjevim delom smo dobili doslej najboljše preizkušeno slovenskega ljudskomedicinskega gradiva.

Časopisi

Slovenski etnograf 16—17 (1963—1964). Ljubljana 1964. 412 str. Z uredniškim odborom uredil Boris Kuhar. Založil Slovenski etnografski muzej (Ljubljana, Prešernova 20). Cena za naročnike 1200 din, v knjigotrštvu 1500 din, za inozemstvo 2000 din.

Zajetni dvojni letnik našega osrednjega glasila je posvečen spominu Borisa Orla, rajnega ravnatelja Etnografskega muzeja. V publikaciji je 55 naših vidnih strokovnjakov s svojimi tehtnimi prispevki počastilo njegov spomin. Zajeti in oceniti jih je nemogoče v kratkem poročilu. Zaradi obširnosti in posebnega obelježja zbornika so to pot odpadla običajna končna zaglavja, med njimi tudi knjižna poročila. Sledila naj bi v naslednjem, 18. letniku. Povzetki v tujih jezikih približajo delo naših narodopiscev mednarodni znanstveni javnosti.

Narodno stvaralaštvo — Folklor, zv. 11 (Beograd, julij 1964). Glavni urednik Dušan Nedeljković. Glasilo Zveze društev folkloristov Jugoslavije. (Štirje zvezki letno, naročnina 1000 din.)

Kakor po navadi, prinaša tudi ta zvezek (94 strani) vrsto zanimivih manjših prispevkov: dva prispevka o ljudskih instrumentih, nekaj spominov ob Vukovem jubileju (dva

Zdenka Horáková in Hana Laudová ter František Bonuš iz Prage) problemsko obdelalo to zanimivo in aktualno tematiko.

Po toliko referatih, ki so priklepali delegate in goste po ves dan v sicer prikupno veliko dvorano Kulturnega doma, so bili udeleženci kongresa pošteno utrjeni. Zaradi tega je bil predlog, da se naj odvija na prihodnjih kongresih delo mimo plenuma tudi v sekcijah, od večine delegatov toplo sprejet. Žal, so bili nekateri ugledni delegatje proti taki praksi, češ da mora vsak udeleženec kongresa zmeraj poslušati, vsa predavanja.

Na dvanajstem kongresu, ki bo prihodnje leto na Slovenskem, bodo v plenumu široko razpravljali o nekaterih problemih v zvezi s svatbenimi običaji, o problemih sodobne folklorne itd., muzikološka sekcija pa je že določila osrednjo temo. Razmerje med ritmom verza in melodije. Razen tega nameravajo razpravljati v tej sekciji tudi o enotni metodologiji pri transkripciji, o delavski pesmi itd.

Lepo nedeljsko predpoldne so udeleženci kongresa preživeli v bližnjem Vrbniku, kjer so si ogledali tamkajšnje znamenito arhitekturo in nekatere narodopisne posebnosti. Žal, si udeleženci ekskurzije niso mogli ogledati vrbiških folklornih plesov, ki so bili sicer na sporedu. Za to pa so dobili istega dne popoldne bogato nadomestilo, saj so prisostvovali programu folklornih plesov s področja Hrvatskega Primorja in kvarnerskega otočja. Zvečer jim je priredil predsednik crikveniške občinske skupščine sprejem, na katerem so izmenjali gostitelji in gostje ob dobrem razpoloženju bogate in koristne misli.

Na občenem zboru, ki se je pred maloštevilnimi udeleženci odvijal zadnji kongresni popoldan, so izvolili nov upravni in nadzorni odbor z dr. Valensom Voduškom na čelu. — D. P.

Simpozij za delavsko folkloro v Nikšiću

Kot nadaljevanje XI. kongresa društev folkloristov Jugoslavije v Novem Vinodolskem od 24. do 28. sept. je zasedal v Nikšiću v Crni gori v času od 2. do 5. okt. 1964 prvi jugoslovanski simpozij za raziskovanje delavske folklorne.

Mesto Nikšić je bilo izbrano za simpozij zato, ker se je v njem razvila mlada črnogorska železar-

avtorja sta inozemca, dva člančiča o igrah (Alka) in običajih (pomladanske šege okoli Knjaževca in Zajčara), nekaj iz ljudskega slovstva (pregovori), informacijo o prvih folkloristih muslimanov v Bosni idr. Manjši, nič manj branja vredni zapisi so zbrani v drugem delu zvezka (Osvrti).

ska industrija. Zaradi tega so udeleženci simpozija najprej obiskali železarno, kjer so razpravljali s predstavniki tovarne o problemih nastajanja in razvoja mladega delovnega kolektiva ter si ogledali posamezne obrate in se razgovarjali z delavci.

Na simpoziju so sodelovali predavatelji iz Srbije, Črne gore, Makedonije in Slovenije ter gostje iz Bolgarije, Češkoslovaške in Sovjetske zveze, v razpravi pa tudi kulturni in javni delavci iz Nikšića.

Uvodoma je spregovoril domačin Zarko Perović o delavskem gibanju v kulturi Nikšića. Nato je Dušan Nedeljković nakazal splošne probleme v raziskovanju delavske folklorne, Niko Martinović ustrezne probleme v Crni gori, Radoslav Hrovatin pa nekatere probleme raziskovanja delavske pesmi v Sloveniji. O repertoarju makedonskih revolucionarnih narodnih pesmi je predaval Kiril Kamilov, a Milica Ilijin o delavskem plesu kot vzajemnem vplivu mesta in vasi.

Maria Kosova iz Bratislave je dala prikaz raziskovanja proze v rudarskem središču Zakarovce na Slovenskem. Cvetana Romanska iz Sofije pa o problemih raziskovanja rudarske delavske pesmi v Bolgariji. Nikolaj Kaufman iz Sofije je prikazal zanimive odnose med jugoslovansko in bolgarsko revolucionarno pesmijo. Prečitana sta bila referat Sonje Burlasove iz Bratislave o problemih nove pesemske usvarjalnosti v zadrugah in odlomek iz knjige Viktorja Guseva iz Leningrada o marksizmu in ruski folkloristiki.

V razpravi, ki je sledila predavanjem, so se pojavila nekatera osnovna vprašanja folkloristike (individualna in kolektivna ustvarjalnost, estetika ljudskih stvaritev itd.), pa tudi posebni problemi raziskovanja delavske pesmi in delavske folklorne. Vse to bo rabilo našim folkloristom, da se bodo mogli ustrezno pripraviti na II. mednarodni simpozij za raziskovanje delavske pesmi, ki se bo sestal predvidoma prihodnje leto v septembru v Velenju v Sloveniji. —

R. Hrovatin

Posvetovanje o ljudski glasbi v Opatiji

Po osmih letih so se folkloristi 17. in 18. nov. 1964 vnovič srečali s predstavniki radijskih postaj in tvornice gramofonskih plošč, da bi na posvetovanju o problemih programiranja in popularizacije ljudske glasbe skušali premostiti razpoke med hotenjem in gledanjem strokovnjakov in prakso uredništva ter posrednikov te glasbe.

Pobudo za posvet je dala programska komisija pri jugoslovanski radiodifuziji z željo, da privabi v krog svojih sodelavcev predvsem raziskovalce ljudskih pesmi in obi-

čajev, ki bi z nasveti, izkušnjami in lastnimi posnetki pomagali obogatiti radijske in televizijske sporede. Podoba ljudskega izročila kot jo poznajo poslušalci, je marsikaterikrat pomanjkljiva, popačena in neavtentična, saj se pod naslovom »narodna glasba« prodaja mnogo cenenejša blaga, ki mu botruje prejkomericalnost kot dober okus. Dobrašen del diskusije je bil posvečen pojavu nastajanja novih, zabavno-narodnih skladb, ki zavzemajo v radijskih programih in v repertoarju plošč največ prostora. Koliko je pristnosti v novih vižah in besedilih, ki skušajo posnemati ljudski vzorec? Ali je v nastopajočih ansamblih ohranjena tradicija našega godčevstva? Ali je v načinu petja, aranžmajih, ritmu, melodični in harmonski domiselnosti zajet pravi kolorit in muzikalnost ljudskega sloga? Ali je izvirna ljudska glasba le muzejska vrednota, predmet znanstvenega raziskovanja, ali pa bi bilo treba iskati novih oblik, da bi se najširše občinstvo seznanjalo z izvirnim ljudskim izročilom?

Posredovanje izvirnih posnetkov s terena nudi poslušavcu ne samo zanimivo informacijo, temveč mu odpira poglede v ustvarjalnost spontane muzikalne fantazije, glasbeniku pa bi vsak neposredni stik z izvirnim dokumentom pomenil pobudo za novo, pa vendar pristno, domačo skladbo. Nastajanja novega na tem področju ni moč zaježiti, pač pa je dolžnost strokovnjakov — poznavavcev ljudske pesmi, da usvarjavajo popularizacijo. Če smo že odvrgli preživeli kavarniške in čitalniške interpretacije ljudskih pesmi, potem smemo danes že pri rojstvu takih pojavov ustvariti selekcijo in odkloniti vse, kar je vulgarnega in šablonskega, Pomislek, da narod sam zavrača in pozablja, kar je slabega, bi bil prelagen izgovor sričo dejstev, da dandanes oblikuje okus industrijska proizvodnja in ne osamljen pevec. In še nekaj: danes vemo o ljudski pesmi, o njenih razvojnih oblikah mnogo, in to nam daje pravico, da sodelujemo pri posredovanju in oživljanju folklorne gradiva.

Drugi del posvetovanja je potekal o problemu televizijskih oddaj. Tu orjemo že ledino: vse premalo je dokumentarnih filmov, posrečenih prikazov starih običajev in filmskih dokumentov plesne ljudske tradicije.

Dvodnevno posvetovanje je rodilo dobre uspehe. Če smo se sporazumeli, da predstavlja ljudska kultura ne samo izraz preteklosti, marveč da ostaja oreko novih družbenih oblik duhovna vrednota sodobnega človeka, potem je potrebno stalno sodelovanje med inštituti za ljudsko umetnost in med radijskimi in televizijskimi hišami, ne pa da bi čakali novih osem let na ponovno srečanje. Upajmo, da ne bomo. — uk

Nasi etnologi na mednarodnem kongresu v Moskvi

Od 5. do 10. avgusta je zasedal v Moskvi VII. mednarodni kongres antropoloških in etnoloških ved. Na kongresu je bilo okrog 2000 delegatov z vsega sveta. V 27 sekcijah in na 17 simpozijih kongresa je bilo prebranih nad 900 referatov. Na posebnih projekcijah so prikazali 80 zanimivih etnografskih filmov. Posebnost je bila tudi obširna in zanimiva razstava najnovejše sovjetske in svetovne antropološke in etnološke literature. Jugoslovanska udeležba na kongresu je bila zares mnogoštevilna. Udeležilo se ga je 29 jugoslovanskih etnologov. Iz Slovenije so bili Anka Novak, dr. Angelos Baš in Boris Kuhar. Jugoslovani so imeli na kongresu kar 26 referatov. Od slovenskih udeležencev je predaval Borih Kuhar o problemih pri proučevanju vplivov tehničnega razvoja na življenje vasi v Sloveniji. Večina referatov jugoslovanskih udeležencev je vzbudila na kongresu precejšnjo pozornost. Več Jugoslovancev je bilo izbranih za delovne predsednike v posameznih strokovnih sekcijah. Od Slovencev je predsedoval Boris Kuhar sekciji za uporabo etnografije. Jugoslovanski udeleženci smo lahko z udeležbo na tem velikem kongresu v Moskvi zadovoljni. Kongres je pokazal in nakazal poti sodobne etnologije in antropologije.

B. K.

Nova mednarodna vrhunska organizacija etnologov in folkloristov

V dneh 7. in 8. septembra 1964 je bila v Atenah reorganizacijska skupščina stare CIAP (Commission Internationale des Arts et Traditions populaires), ki jo je pripravil posebni iniciativni odbor. V zadnjih letih je postajal klic po popolni reorganizaciji CIAP vse glasnejši. Reorganizacija se je zdaj posrečila ob vzajemnem sodelovanju tako vzhodnih, kakor zahodnih etnologov in folkloristov. Nova organizacija se imenuje odslej »Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore« (SIEF). Po statutih je njen namen »pospeševati študij ljudskega življenja in njegovih izročil, spodbujati sodelovanje med raziskovalci in organizmi, ki se ukvarjajo s takim raziskovanjem, in pripevati tako v tem območju k poznavanju človeka in k vzajemnemu sporazumevanju narodov«. Nova SIEF prevzema dosedanje in zelo pomembne akcije bivše CIAP: izdajanje redne mednarodne etnološke bibliografije, (ureja dr. Robert Wildhaber, Basel), izdajanje obsežnega etnološkega besednjaka (International Dictionary of Regional European Ethnology and Folklore) in delo za evropski etnološki atlas (pri njem sodeluje za Jugoslavijo univ. prof. dr. Br. Bratanić iz Zagreba). V načrtu je ustanovitev nekaterih specialnih delovnih komisij

za razne veje etnologije in folkloze, prirejanje študijskih dni za vsako izmed njih itd. Juridični sedež nove SIEF bo v Stockholmu, generalni sekretariat pa verjetno v Parizu. Za predsednika je bil izvoljen univ. prof. dr. Karel-Konstant Peeters (Antwerpen), za generalnega sekretarja pa prof. dr. Roger Pinon (Liège). Podpredsedniki so: dr. Mihai Pop (Bucuresti), prof. Richard Dorson (Bloomington, Ind., USA), dr. Carl-Herman Tillhagen (Stockholm). — nk

4. mednarodni kongres raziskovalcev ljudskega pripovedništva

Od 1. do 6. septembra 1964 je bil v Atenah IV. mednarodni kongres raziskovalcev ljudskega pripovedništva. Odkar so bili leta 1959 na prvem povojnem kongresu te vrste v Kielu položeni temelji za ustanovitev mednarodnega društva (International Society for Folk-Narrative Research, uradno rojenega v Antwerpnu jeseni 1962), se je delavnost na tem področju lepo razmahnila. Glasilo društva, časopis »Fabelle«, z dvema serijama dodatnih izdaj — študije in teksti — je lep dokaz za to. Še pomembnejše pa bo dejstvo, da se je posrečilo povezati med sabo raziskovalce z vzhoda in zahoda, z vseh celin sveta. V času med posameznimi kongresi se društvena delavnost kaže med drugim s pripravo posvetovanj o določenih vprašanjih. Zadnje, posvečeno katalogizaciji evropskih pripovedk, je bilo oktobra 1965 v Budimpešti.

Kongres v Atenah je na splošno zadovoljstvo organiziral grški odbor, ki mu je načeloval in mu bil duša prof. Georgios Megas. Okrog 150 aktivnih udeležencev, v dveh delovnih sekcijah skupaj nad 70 predavanj (iz Jugoslavije dve, ki sta jih brala M. Bošković-Stulli in M. Matičetov), dve poučni ekskurziji (ena v preročišče Delfi) — to bi bili zunanji podatki o kongresu.

Na društveni skupščini je bil izvoljen nov odbor s starim predsednikom — prof. K. Rankejem — na čelu. Naš nestor, prof. dr. Ivan Grafenauer, od sedaj redni član, je bil z aklamacijo izbran za častnega člana društva. Glede prihodnjega kongresa je bilo sklenjeno, da bo predvidoma čez štiri leta v Bukarešti. — Mtv.

Posvetovanje slavistov in folkloristov v Göttingenu

V dneh od 4. do 7. novembra 1964 so se v Göttingenu v Zah. Nemčiji sestali slavisti, ki raziskujejo ljudsko pesem in prozo, da bi se skupaj s folkloristi dogovorili o deležu folkloristike na prihodnjem slavističnem kongresu v Pragi 1968. leta in o organizaciji Mednarodne komisije za folkloristiko pri Mednarodnem slavističnem komiteju. Razen domačinov-gostiteljev so se v slavističnem inštitutu göttingenske univerze zbrali zastopniki Češkoslovaške,

Romunije, Jugoslavije, Bolgarije, Vzh. Nemčije in Danske.

Pogovori so pokazali, da obstaja vrsta nenačetih ali malo obdelanih problemov, ki bi jih bilo treba raziskati celo na posebnih simpozijih, preden bi jih lahko predstavili z referati na slavističnem kongresu. Tako je bila npr. doslej pastorka folklorističnih raziskovanj ljudska lirika. Važno vprašanje, ki se ga bo treba lotiti z vso resnostjo, je »Transformacija ljudske poezije v sedanosti«. Nekateri slavisti so se posebno zavzemali za raziskovanje ljudske metrike. Omenjeno je bilo tudi, naj bi načeli problem hajduških pesmi in pa zgodovine folkloristične znanosti. Kajpak se bo treba spoprijeti še z vprašanji terminologije in metodologije. Važen rezultat posvetovanja je sklep, naj bi do praškega kongresa sestavili bibliografijo od leta 1958 dalje, v kateri bi bila navedena dela s področja raziskovanja ljudske poezije, proze in glasbe, od drugih področij folkloristike pa le tista in toliko, kolikor so s tem v zvezi.

Zunanji poudarek je dala posvetovanju slavnostna seja v čast jubileja Vuka St. Karadžića v göttingenški Akademiji znanosti, katere član je bil, in pa obisk muzeja bratov Grimmov v Kasselu. — Z. K.

Posvetovanje etnologov Jugoslavije

Sedmo posvetovanje etnologov Jugoslavije, ki ga je organiziralo Etnološko društvo, je bilo letos na Pohorju od 6. do 10. oktobra. Udeleženci tega posvetovanja so razpravljali o etnoloških principih in njihovih izvajanjih v etnoloških ustanovah, o znanstvenem raziskovalnem delu, njegovi organizaciji, o strokovni obravnavi terenskega dela in o vprašanju dokumentarnega gradiva v kompleksnih muzejih.

Z. K.

Prireditve in razstave

— Razstava o slovenski kmečki noši je bila odprta od 15. julija do 15. avgusta 1964 v Portorožu. Pripravljen jo je Slovenski etnografski muzej v Ljubljani, omogočila pa sta jo Zavod za pospeševanje turizma in Turistično društvo Portorož. Razstava je prikazala glavne oblačilne tipe in njihove variante v alpskem, panonskem in mediteranskem oblačilnem območju. Razstavljenih je bilo 25 noš iz okolice Ljubljane, Trsta in Gorice. Prekmurja in Bele krajine idr. Ekspozate so dopolnjevali nekateri značilni predmeti notranje opreme, ljudske obrti in slikarstva. Zlasti v večernih urah so si razstavo z zanimanjem ogledovali številni domači in tuji turisti, s čimer je bil tudi dosežen namen razstave.

— V gradu Goričane pri Medvodah je bil konec septembra 1964 odprt prvi del Muzeja kultur Afrike, Amerike, Avstralije in Azije. Razstavljeni predmeti prikazujejo lepo

zbirko kitajske visoke umetnosti. V tekstilu so zbrani primerki ženskih oblačil pekinških imovitih družin iz 19. stol. Izreden primerek je cesarski dvorni plašč, vezan z zlato nitko in okrašen z značilnimi cesarskimi simboli. Pohišstvo iz cesarske palače izvira iz 19. stol. in je zanimivo predvsem po bogatih rezljanih motivih. Dragoceni so tudi primerki budistične plastike in mehke glazirane keramike. V zimskih mesecih bo ta zbirka zaprta. Spomladi bo Etnografski muzej predstavil še v ostalih prostorih gradu kulture ljudstev z drugih kontinentov.

— V Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani je odprta razstava »Ljudske umetnosti Indonezije«, zbirka Vere in Aleša Beblerja. Med svojim dveletnim bivanjem v Indoneziji sta Beblerjeva imela priložnost, da sta temeljito spoznala indonezijsko zgodovino in njeno starodavno kulturo. Ob vrnitvi v domovino sta pripeljala s sabo številne in načrtno zbrane predmete ljudske indonezijske umetnosti. Na razstavi je zastopan ročno izdelan tekstil skoraj z vseh otokov, ki prikazuje značilno tehniko tkanja in okraševanja teh tkanin. Izredno zanimive so razne vrste lutk in plesne maske. Zbirko dopolnjujejo še rezbarije v lesu, lesena plastika, nakit iz kovanega srebra in slonove kosti, umetniško izdelana posebna čarovna bodala (krisi) ter drugi uporabni in okrasni predmeti indonezijskih otoških ljudstev.

— V Slovenskem etnografskem muzeju je bila od aprila do septembra odprta razstava »Etnografski predmeti — kulturni spomeniki«. Na razstavi so bili prikazani najbolj pomembni predmeti, ki jih je zbral Slovenski etnografski muzej v letu 1963. Obenem je bil namen razstave, da prikaže tudi vse bogastvo, lepoto in pomembnost etnografskih predmetov kot kulturnih spomenikov. V Tednu muzejev v oktobru so razstavo še dopolnili s fotografskimi panoji na hodniku muzeja. Razstavo si je ogledalo okrog 15.000 obiskovalcev.

— V Švicarskem narodopisnem muzeju (Schweizerisches Museum für Volkskunde) v Baslu je priredil dr. Robert Wildhaber razstavo igrač, ki so jo odprli 1. decembra 1964 in bo odprta do aprila 1965. Izbor igrač je določal narodopisni vidik. Igrače so samo iz evropskih dežel. K razstavi je izšel ličen, bogato ilustriran katalog, ki obsega poleg uvodne besede dr. R. Wildhaberja še duhovito napisan članek znanega baselskega zbiralca igrač, slikarja H. P. Hissa, na koncu pa zelo koristen izbor bibliografije o otroških igračah. Jugoslavija na splošno, posebej pa še Slovenija sta

na razstavi častno zastopani. Po neredovanju Inštituta za slovensko narodopisje je zbral — med drugim — ravnatelj Janko Trošt iz Ribnice lepo kolekcijo lesenih in lončenih ribniških igrač. Posebno navdušenje so izzivala posodice za punčke.

Etnografski film

1. revija etnografskih in folklornih filmov balkanskih držav

V Nišu je bila od 11.—14. oktobra 1964 1. revija etnografskih in folklornih filmov balkanskih držav. Revijo je pod pokroviteljstvom Jugoslovanske nacionalne komisije za UNESCO organiziral Komisija za film etnol. društva Jugoslavije.

Sodelovali so Bolgari (8 filmov), Madžari (5 filmov), Romuni (6 filmov) in Jugoslovani (Avala film — 4 filme, Dunav film — 4 filme, Lovčen film — 2 filma, Sutjeska film — 3 filme, Vardar film — 4 filme, Zagreb film — 3 filme, Zora film Zagreb — 1 film in Viba film — 1 film). Poleg teh 35 mm filmov so prikazali še 16 mm filme in to: Centar za prosvetni i nastavni film SR Hrvatske 1 film, Institut za narodnu umjetnost Zagreb 2 filma, Vojvodjanski muzej Novi Sad 1 film, Etnološki muzej Skopje 3 filme in Glasbeno narodopisni inštitut Ljubljana 5 filme (8 mm).

Poleg »Stehvanja« v proizvodnji Viba filma (scenarij dr. Kuret, režiser Ernest Adamič) je iz Slovenije sodeloval samo še GNI Ljubljana s tremi filmi na 8 mm traku — barvnimi in ozvočenimi z originalnimi terenskimi posnetki. Ker so bili filmi v 16 mm in 8 mm tehniki nekako zastopavljeni, smo prikazali samo 2 filma in sicer »Kresni večer na Njivi« ter »Prišel je Kurent«. Ta dva filma sta dosegla lep uspeh prav zaradi avtentičnih posnetkov na terenu in pa zato, ker sta med množico prikazanih »velikih« filmov imela po mnenju večine delegatov festivala pravzaprav najbolj pravi koncept. »Veliki« — 35 mm filmi v proizvodnji filmskih hiš so se razen redkih izjem odmaknili od pravega etnografskega in folklornega filma. Preveč je bilo čuti roko režiserja, scenarista in snemalca...

Poleg projekcij so imeli udeleženci več sestankov, kjer so na podlagi predloženih referatov razpravljali o problemih etnografskega in folklornega filma. Naj navedem nekaj misli: razne institucije naj bi uredile arhiv dokumentarnih filmov z več kopijami (prispevek dr. N. Kureta); kakšen je namen etnografskega filma — ali naj bo samo dokument za strokovnjake ali naj bo namenjen širši publiki? (prispevek dr. M. Gavazzija); ali sme re-

žiser posegati zaradi filmskih efektov v zapis običaja (prispevki Z. Pešiča, Vere Kličkove, Mihajla Vidakovića).

Udeleženci 1. festivala so bili soglasno mnenja, naj ta revija ali pregled etnografskih in folklornih filmov postane tradicija. Sprejet je bil predlog bolgarskega delegata, naj bi bila 2. revija septembra 1966 v Sofiji in da naj bi se imenovala Revija etnoloških filmov narodov jugovzhodne Evrope.

Lahko rečemo, da je 1. revija etnografskega in folklornega filma uspela, saj je dosegla svoj namen: prvikrat je združila strokovnjake- etnologe in filmske delavce ter jim dala priliko, da so se pomenili o problemih te filmske zvrsti. Skoraj nerazumljivo pa je, da se te 1. revije razen GNI v Ljubljani ni udeležil noben drug predstavnik ali novinar iz Slovenije.

J. S.

Spored etnografskih filmov

— Odbor za film in TV pri Zvezi kulturno prosvetnih organizacij Slovenije je pripravil na pobudo Komisije za etnološki film pri Etnološkem društvu Jugoslavije v kinu Pionir v Ljubljani 22. decembra 1964 predvajanje najboljših filmov s 1. festivala etnografskega in folklornega filma balkanskih dežel v Nišu in sicer: Pomlad v Bujaču (Madžarska), Vaški muzej (Romunija), Kukeri (Bolgarija), Pirotska preproga (Jugoslavija), Pustne maske (Madžarska), Svata v pokrajini Oaš (Romunija), Nestinari (Bolgarija) in Semenji (Jugoslavija).

Festival narodov

— »Festival etnografskega in sociološkega filma« (Festival dei Popoli) v Firencah si je ustvaril izročilo. Februarja 1964 so ga priredili že petič. Na njem so pokazali za natečaj 46 filmov iz 16 držav. Jugoslavija to pot ni bila zastopana. S festivalom je bil združen 10. mednarodni simpozij, ki je tokrat obravnaval etnografski in sociološki film in televizijo. VI. festival je bil v Firencah od 1.—7. februarja 1965. Od 254 vposlanih filmov iz 33 držav jih je bilo odbranih 25, med njimi dva jugoslovanska (»Zadušnice« Dragoslava Lazića, Dunav-film, Beograd, in »Danas u novom gradu« Vladana Stijepčevića, isti producent). Film »Zadušnice« je prejel »posebno priznanje«. Prvo nagrado sta dobila Robert in Monique Gesain za etnološki film »Les Entants du Caméleon« ter Jerzy Bottak in Waclaw Kazmierczak za sodobni dokumentarni film »Requiem dla 500.000«. Simpozij je obravnaval intervju v filmu in televiziji.

